

علوم و فنون ادب (۱)

فصل یکم

فصل یکم (۱۶ پیمانه) پیمانه‌های ۱ تا ۱۶

گام اول: میزان تسلط خود را با رنگ مشخص کنید.

آبی: مسلطم / سبز: نسبتاً مسلطم / زرد: مسلط نیستم

گام‌های بعدی: اگر در گام اول دانش خود را در حد رنگ زرد ارزیابی کردید، اما در نوبت‌های بعدی پیشرفت کردید، می‌توانید خانه‌های سبز یا آبی را رنگ کنید. هرگاه به رنگ‌ها نگاه کنید متوجه می‌شوید در کدام قسمت‌ها نیاز به تمرین بیشتر دارید.

با درخت دانش، گام به گام پیشرفت خود را ارزیابی کنید.

گام اول: میزان تسلط خود را با رنگ مشخص کنید.
آبی: مسلطم.
سبز: نسبتاً مسلطم.
زرد: مسلط نیستم.
گام‌های بعدی: اگر در گام اول دانش خود را در حد رنگ زرد ارزیابی کردید اما در نوبت‌های بعدی پیشرفت کردید، می‌توانید خانه‌های سبز یا آبی را رنگ کنید. هرگاه به رنگ‌ها نگاه کنید، متوجه می‌شوید در کدام قسمت‌ها نیاز به تمرین بیشتر دارید.

فصل یکم

(۱۶۰ سؤال شناسنامه‌دار)

۱۶ پیمانه

۱۲ پیمانه ۱۰ سؤالی
۲ پیمانه جمع‌بندی ۱۰ سؤالی
۲ پیمانه ویژه برترها ۱۰ سؤالی

۱۶۰ سؤال شناسنامه‌دار

۴۴ سؤال طراحی شده از کتاب درسی این سؤال‌ها برای پوشش مطالب کتاب درسی طراحی شده‌اند.

۸۶ سؤال از

آزمون‌های کانون

۳۰ سؤال از

کندکوره‌های سراسری

آبی سبز زرد

مبانی تحلیل متن
(۱۰ پیمانه) (۱۰۰ سؤال شناسنامه‌دار)

تحلیل متون منظوم

تحلیل متون منثور

آبی سبز زرد

سازه‌ها و عوامل تأثیرگذار در شعر فارسی
(۱ پیمانه) (۱۰ سؤال شناسنامه‌دار)

آبی سبز زرد

واج آرایی، واژه آرایی
(۱ پیمانه) (۱۰ سؤال شناسنامه‌دار)

آبی سبز زرد

آزمون جمع‌بندی فصل یکم
(۲ پیمانه) (۲۰ سؤال شناسنامه‌دار)

آبی سبز زرد

آزمون ویژه برترها فصل یکم
(۲ پیمانه) (۲۰ سؤال شناسنامه‌دار)

تملیل متون منظوم

درسنامه

متن

هر چیزی که ذهن ما را به پویایی درآورد. می‌تواند نوشته، صدا، بو، یک رویداد مشهود، مزه، چیزی که لمس می‌کنیم و ... باشد.

کتاب

معمولاً متن دیداری است.

اگر خواننده شود ← متن شنیداری یا خوانداری

کالبدشکافی متن (شعر): بررسی پیکر و کالبد شعر و شناخت عناصر و سازه‌های آن

مراحل کالبدشکافی شعر:

خوانش، شناسایی و استخراج نکات زبانی، شناسایی و استخراج نکات ادبی، شناسایی و استخراج نکات فکری و نتیجه‌گیری و تعیین نوع

مرحله خوانش:

- ✓ نخستین گام مؤثر در رویارویی با متون
- ✓ قبل از آن نگاهی کلی به متن از آغاز تا انجام ضروری است ← برای کشف لحن و آهنگ
- ✓ خواندن پس از کشف لحن مناسب با حال و هوای محتوای اثر، اتفاق می‌افتد.
- ✓ لازم است تمام اثر یکباره و بی‌گسست خوانده شود تا درک ارتباط طولی و فهم محتوا دچار اختلال نشود.

شعر روایی - داستانی «روباه و شکارچی» از الهی‌نامه عطار:

نکات زبانی:

- ✓ واژگان کهن (گازر، نمی‌یارست)
- ✓ کمی واژگان غیرفارسی
- ✓ کاربرد شبکه معنایی («حیله، دستان، تزویر، دام» یا «دل، زبان، گوش، دندان»)
- ✓ ترکیب‌سازی (روبه‌بازی، حیله‌سازی)
- ✓ ساختمان ساده‌تر کلمات (دام، روباه، صیاد، گازر، گوش، دل، زبان و ...)
- ✓ کاربردهای تاریخی دستور (مرده کرد، نمی‌یارست ... کم انگاشت، به‌کار آید همی)
- ✓ سادگی و کوتاهی جملات (به دام افتاد روباهی سحرگاه، به روبه‌بازی اندیشید در راه)
- ✓ در کل زبان شعر ساده و روان است و پیچیدگی ندارد.

نکات ادبی:

- ✓ قالب شعر مثنوی است. (قرار گرفتن قافیه در پایان هر دو مصراع یک بیت). ← سطح آوایی یا موسیقایی
- ✓ «ترک غم گرفتن»، «دم نزدن» و «جهان بر چشم او شد تیره» ← کنایه (سطح بیانی)
- ✓ «بجست از دام، هم‌چون از کمان، تیر» ← تشبیه و مراعات نظیر (سطح بیانی - سطح بدیع معنوی)

نکات فکری:

- ▶ نتیجه‌گیری عرفانی در پایان داستان ← عرفا اهمیت زیادی برای «دل» آدمی قائل بودند.
- ▶ گران‌بها بودن «دل» از نظر عطار به این خاطر است که دل جایگاه خداوند است.
- ▶ تعیین نوع و نتیجه‌گیری ← شاعر برای بیان حکمت و معرفتی که مدنظر دارد از ظرف داستانی بهره برده‌است: ادبیات تعلیمی - عرفانی قدیمی‌ترین طبقه‌بندی انواع ادبی (یونان باستان): چهار نوع حماسی، غنایی، نمایشی و تعلیمی (این تقسیم‌بندی بیشتر مبتنی بر شعر بود و جنبه محتوایی داشت).
- ▶ ظاهر شعر، محسوس و عینی اما نتیجه‌گیری پایانی، ذهنی و معنوی است.

- ۱- همهٔ گزینه‌ها به‌جز گزینهٔ ... در قلمرو نکات زبانی یک شعر قرار می‌گیرند. (مرتبط با صفحه‌های ۱۳ تا ۱۵ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ تیر ۹۷)
- (۱) بررسی کاربرد روابط معنایی واژگان مانند تضمّن
(۲) بررسی ترکیب‌ها و واژگان
(۳) بررسی پیچیدگی یا سادگی زبان شعر
- ۲- در کدام گزینه حرف «را» به شکل تاریخی به کار رفته است؟ (مکمل صفحه ۱۴ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۵ بهمن ۹۷)
- (۱) قیمت عشق نداند قدم صدق ندارد
(۲) از سر زلف عروسان چمن دست بدارد
(۳) چشم کوتاه‌نظران بر ورق صورت خوبان
(۴) آرزو می‌کنم شمع صفت پیش وجودت
- ۳- کدام بیت قواعد زبانی را به درستی رعایت کرده است؟ (مکمل صفحه‌های ۱۴ و ۱۵ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۲۲ تیر ۹۷)
- (۱) بسی شیر و دیو و نهنگ و پلنگ
(۲) آدم و حوا کجا بود آن زمان
(۳) بر آن بود کاموس و خاقان چین
(۴) به گنج و به انبوه بودند شاد
- ۴- در کدام یک از ابیات زیر، معنای «کشیدن» متفاوت است؟ (مکمل صفحه ۱۴ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۲۲ تیر ۹۷)
- (۱) برای دیدن دیدار دوست از دشمن
(۲) ز ره سوی ایوان کشیدند شاد
(۳) جور دشمن چه کند گر نکشد طالب دوست؟
(۴) کشیدی ورا گفست بسیار رنج
- ۵- در میان گروه‌های مشخص شده، کدام گروه از لحاظ قلمرو زبانی قابل توجه است؟ (مکمل صفحه‌های ۱۳ تا ۱۵ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ تیر ۹۷)
- (۱) کوه صبرم نرم شد چون موم در دست غمت
(۲) ماهم این هفته برون رفت و به چشمم سالیست
(۳) در کارگاه عشق است تدبیر عقل بی‌کار
(۴) کمان را بمالید رستم به چنگ
- ۶- در همهٔ گزینه‌ها به‌جز ... کاربرد دستور تاریخی یافت می‌شود. (مکمل صفحه ۱۴ کتاب درسی)
- (۱) به طفلی درم رغبت روزه خاست
(۲) من نیز چشم از خواب خوش برمی‌نکردم پیش از این
(۳) جهان گشاده ثنای تو را چو تیر، دهان
(۴) گشتم مقیم بزم او چون لطف دیدم عزم او
- ۷- در همهٔ گزینه‌ها به‌جز گزینهٔ ... واژه‌ای کاملاً متروک یافت می‌شود. (مکمل صفحه ۱۴ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۲۹ مرداد ۹۵)
- (۱) چو آچار است لفظ فارس در خورد
(۲) بردم از نرآد گیتی یک دو داو اندر سه زخم
(۳) کمان آزنفداک شد ژاله تیر
(۴) بیفکنند رستم شغا و کمان
- ۸- ویژگی سبکی مقابل کدام بیت نادرست است؟ (مکمل صفحه‌های ۱۴ و ۱۵ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۳۱ خرداد ۹۸)
- (۱) بدین نامه چون دست کردم دراز
(۲) به رنج اندر آری تنت را رواست
(۳) برفست و بدو داد تخت و کلاه
(۴) به هستیش باید که خستو شوی
- یکی مهتری بود گردن‌فراز (کمی لغات عربی و سادگی زبان شعر)
که خود رنج بردن به دانش سزاست (کاربرد دو حرف اضافه برای یک متمم)
بزرگی و دیهیم و گنج و سپاه (تفاوت تلفظ برخی کلمات در مقایسه با زبان امروز)
ز گفتار بیکار یکسو شوی (مهجور بودن برخی واژگان)

۹- وجود بعضی از واژگان، در همه ابیات، یادآور نقد شعر عطار در کتاب درسی است؛ به جز:

(مرتبط با صفحه‌های ۱۳ تا ۱۵ کتاب درسی) (کنکور سراسری ۱۴۰۲ نوبت اول دی‌ماه)

<p>زنند جامه ناپاک گازران بر سنگ
جوی زر بهتر از پنج‌ساز من زور
برون زین نیارم زدن خود دمی
یکی سوی شهوت یکی سوی آرز</p> | <p>۱) تو پاک باش و مدار ای برادر از کس باک
۲) چه خوش گفت آن تهی‌دست سلحشور
۳) بیاموزم این کودک‌ان را همی
۴) دو سوراخ چون روبه‌حیل‌ساز</p> |
|--|---|

۱۰- همه گزینه‌ها بیانگر ویژگی‌های زبانی ابیات زیر است؛ به جز:

(مکمل صفحه‌های ۱۴ و ۱۵ کتاب درسی) (کنکور خارج از کشور- ۹۹)

<p>نیسته خواهیم شدن همی به کرانه
چند پزی شغل نای و شغل چغانه»
۲) کاربرد تاریخی دستور و کوتاهی جمله‌ها
۴) ساده و عینی بودن ظاهر شعر و ذهنی و معنوی بودن نتیجه آن</p> | <p>«آس شدم زیر آس‌یای زمانه
زاد همی ساز و شغل خویش همی پز
۱) کاربرد شبکه معنایی تناسب
۳) کمی واژگان غیرفارسی و وجود واژگان کهن</p> |
|---|--|

۱ پیمانه

۱۰ تست

پیمانه ۲

صفحه ۱۵ کتاب درسی

قلمرو ادبی شعر

۱۱- ۱. در همه گزینه‌ها به جز گزینه ... توجه به علوم «بیان» و «بدیع» دیده می‌شود.

(مکمل صفحه ۱۵ کتاب درسی)

<p>روز محشر سر بر آرم از لحد مست و خراب
مردۀ مرجان جان‌افزای توست آب حیات
چو بنشست بر جایگاه مهی
چشم دریادل من لؤلؤ لالا می‌ریخت</p> | <p>۱) چون به یاد نرگس مستت روم در زیر خاک
۲) ای که از سرچشمه نوشت برفت آب نبات
۳) چنین گفت بر تخت شاهنشاهی
۴) در قدم‌های خیال تو به دامن هر دم</p> |
|--|--|

۱۲- ۲. در بررسی سطح بدیع معنوی در ابیات زیر، توضیح کدام بیت در کمانک مقابل آن نادرست است؟

(مکمل صفحه ۱۵ کتاب درسی)

<p>یا دل آن خسرو خوبان خلخ سنگ بود (کلمه شیرین ایهام دارد).
دردمندان محبت را دوا جز درد نیست (دوا بودن درد، تناقض است).
ور نه هندوی رس‌باز تو در تاب چراست (بیت حسن تعلیل دارد).
ذره‌ای چشمه خورشید درخشان همه شب (کلمه «ذره» ایهام تناسب دارد).</p> | <p>۱) پیش شیرین قصه فرهاد مسکین کس نگفت
۲) درد دل را گفتم از وصلش دوا سازم ولیک
۳) مگر از خط سیاه تو غباری دارد
۴) تا تو در چشم منی از نظرم دور نشد</p> |
|--|---|

۱۳- ۳. در بررسی سطح بیانی ابیات زیر، آرایه مقابل کدام گزینه نادرست است؟

(مکمل صفحه ۱۵ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۲ آذر ۹۷)

<p>کز خوان پادشاهان راحت بود گدا را (تشخیص)
وان را که عقل رفت چه داند صواب را (کنایه)
گر بر آن دست و کمان چشم اوفتد نخجیر را (مجاز)
گر زان که بشکستی قفس بنمودمی پرواز را (تشبیه)</p> | <p>۱) باری به چشم احسان در حال ما نظر کن
۲) اول نظر ز دست برفتم عنان عقل
۳) می‌رود تا در کمند افتد به پای خویشان
۴) من مرغی پرسته‌ام زان در قفس بنشسته‌ام</p> |
|---|---|

۱۴- ۴. استفاده از آرایه‌های ادبی و عناصر زیبایی‌آفرین در کدام بیت به خیال‌پردازی غریب و بدیع نینجامیده است؟

(مکمل صفحه ۱۵ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۵ مرداد ۹۷)

<p>نگین را در فلاخن می‌نهد بی‌تایی نامم
که طوطی می‌شود زنگار در آینه پاکم
که از نگین چو نم از جبهه می‌چکد نامم
نمی‌دانم کجا خواهد کشید آخر سرانجامم</p> | <p>۱) دل آسوده‌ای داری می‌رس از صبر و آرامم
۲) مرا از سینه‌صافی کین کس در دل نمی‌ماند
۳) چنین ز شرم که گردید سرنگون جامم
۴) در آغاز محبت دست و پا گم کرده‌ام صائب</p> |
|---|---|

۱۵- ۵. با توجه به زیبایی‌شناسی ادبی، کدام بیت از نظر آوایی و موسیقایی، مؤثرتر است؟

(مکمل صفحه ۱۵ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ تیر ۹۷)

<p>که دست‌افشان غزل خوانیم و پاکوبان سراندازیم
بارگاهی بایسد و کاخی عظیم
تبسمی کن و جان بین که چون همی سپرم
کمان را به زه کرد و اندر کشید</p> | <p>۱) چو در دست است رودی خوش بزن مطرب سرودی خوش
۲) بهر مردی چون تو والا و حکیم
۳) تو همچو صبحی و من شمع خلوت سحرم
۴) چو نازش به اسب گران‌مایه دید</p> |
|---|---|

۱۶- ۶. آرایه بارز مصراع «کسب جمعیت از آن زلف پریشان کردم» در بیت کدام گزینه دیده می‌شود؟

(مکمل صفحه ۱۵ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۲۲ تیر ۹۷)

- ۱) مرا و عشق تو گیتی به یک شکم زادست
- ۲) بتا هلاک شود دوست در محبت دوست
- ۳) و گر حدیث کنم تندرست را چه خبر
- ۴) اگر کسی به ملامت ز عشق برگردد

(مکمل صفحه ۱۵ کتاب درسی)

- ۱۷- ۷. آرایه‌های ادبی کدام گزینه در ابیات زیر مشهود است؟
 «خیزید و خز آرید که هنگام خزان است
 آن برگ رزان بین که بر آن شاخ رزان است»
- ۱) جناس - استعاره - سجع
 - ۲) مراعات نظیر - ایهام - تضاد
 - ۳) تکرار - تشبیه - واج‌آرایی
 - ۴) واج‌آرایی - استعاره - ایهام

۱۸- ۸. بیت کدام گزینه با بیت «با ساروان بگویند احوال آب چشمم / تا بر شتر نبندد محمل به روز باران» از نظر زیبایی‌شناسی هماهنگی ندارد؟

(مکمل صفحه ۱۵ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ بهمن ۹۵)

- ۱) واقف از سیل سرشکم می‌شدی
- ۲) ز عشق اگر بکنم گریه، نیست بی‌دردی
- ۳) قاصد رود از پارس به کشتی به خراسان
- ۴) از سیل سرشک خانه‌ای نیست

(مکمل صفحه ۱۵ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۲۲ تیر ۹۷)

- ۱۹- ۹. در کدام گزینه آرایه «مجاز» وجود ندارد؟
- ۱) عالمی بی‌دل شدند از تیر مژگان‌ت، چنانک
 - ۲) روزی که رخ خوب تو در پیش ندارم
 - ۳) شبان آهسته می‌نالیم مگر دردم نهان ماند
 - ۴) عشق تو بانگ زد به زمین و زمان همه

(مکمل صفحه ۱۵ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۶ شهریور ۹۷)

- ۲۰- ۱۰. در کدام ابیات، تشبیه و استعاره هر دو به کار رفته است؟
- الف) شب وصال تو چون باد بی‌وصال بود
 - ب) روح ز تو خوب‌تر به خواب نبیند
 - ج) پیوند روح می‌کند این باد مشک‌بیز
 - د) جان‌ها ز دام زلف چو بر خاک می‌فشاند
- ۱) الف- ب
 - ۲) الف- ج
 - ۳) ب- د
 - ۴) ج- د

۱ پیمانه
۱۰ تست

پیمانه ۳

صفحه‌های ۱۵، ۱۶ و ۱۹ کتاب درسی

قلمرو فکری شعر

(مکمل صفحه‌های ۱۵ و ۱۶ کتاب درسی)

- ۲۱- ۱. در کدام گزینه نگرش مبتنی بر بدبینی نسبت به جهان بارز است؟
- ۱) می خوردن و شاد بودن آیین من است
 - ۲) عاقلان نقطه پرگار وجودند ولی
 - ۳) چند گویی که عشق بدبختی است
 - ۴) ور عدل بدی به کارها درگردون

(مکمل صفحه‌های ۱۵ و ۱۶ کتاب درسی)

- ۲۲- ۲. ویژگی فکری کدام بیت با سایر ابیات متفاوت است؟
- ۱) نوبهار آمد اگر دنیا خوش و دل‌ها خوش است
 - ۲) برق را در خرمن مردم تماشا کرده است
 - ۳) در میان نیک و بد زین بیش‌تر هم فرق نیست
 - ۴) شمع هم یاری است در هر جا نباشد آفتاب

۲۳-۳. در همه ابیات به جز بیت ... ویژگی فکری یکسانی غالب است.

(مکمل صفحه‌های ۱۵ و ۱۶ کتاب درسی)

- ۱) به سعی خود نتوان برد پی به گوهر مقصود
- ۲) در کار گلاب و گل حکم ازلی این شد
- ۳) برو ای زاهد و بر دردکشان خرده مگیر
- ۴) گرچه گردآلود فقرم شرم باد از همتم

۲۴-۴. شاعر در کدام گزینه از تسلیم و رضای عبد در برابر حضرت حق سخن گفته است؟

(مکمل صفحه‌های ۱۵ و ۱۶ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ مرداد ۹۵)

- ۱) گر بنوازی به لطف و بگدازی به قهر
- ۲) سلسله موی دوست حلقه دام بلاست
- ۳) نظیر دوست ندیدم اگرچه از مه و مهر
- ۴) بنده طالع خویشم که درین قحط وفا

۲۵-۵. کدام ابیات، با یکدیگر، قرابت معنایی دارند؟

(مکمل صفحه‌های ۱۵ و ۱۶ کتاب درسی) (کنکور سراسری- ۹۶)

- الف) روی به خاک می کشم گر تو هلاک می کنی
 - ب) باز آی و مرا بکش که پیشت مردن
 - ج) گر زر فدای دوست کنند اهل روزگار
 - د) سوری دارم فدای خاک پایت
- الف- د (۱) الف- ج (۲)

۲۶-۶. مفهوم بیت زیر از همه ابیات دریافت می شود، به جز:

(مکمل صفحه‌های ۱۵ و ۱۶ کتاب درسی) (کنکور سراسری- ۹۵)

- «گر پای در دامن آری چو کوه»
- ۱) گوشه‌ای گیر که از یاد خلاق بروی
 - ۲) تا در این زندان فانی زندگانی باشدت
 - ۳) میان ببند چو گردون و گوشه‌ای بنشین
 - ۴) از شکوه خود سبک کرده است کوه قاف را

۲۷-۷. کدام بیت با بیت زیر، قرابت مفهومی دارد؟

(مکمل صفحه ۲۹ کتاب درسی) (کنکور خارج از کشور- ۱۴۰۰)

- «گر تو گرفتارم کنی من با گرفتاری خوشم»
- ۱) جفا پل بود بر عاشق شکستی
 - ۲) طرفه می دارند یاران صبر من بر داغ و درد
 - ۳) تیر بلای او را جز دل هدف نباشد
 - ۴) گرم باز آمدی محبوب سیم اندام سنگین دل

۲۸-۸. مفهوم فکری کدام بیت در مقابل آن نادرست بیان شده است؟

(مکمل صفحه‌های ۱۵ و ۱۶ کتاب درسی)

- ۱) غم عشق تو آزادم ز غم‌های جهان دارد
- ۲) جهان و کار جهان جمله هیچ بر هیچ است
- ۳) ای که از دفتر عقل آیت عشق آموزی
- ۴) چرخ بر هم زخم ار غیر مرادم گردد

۲۹-۹. مفهوم کدام بیت با سایر ابیات متفاوت است؟

(مکمل صفحه ۱۹ کتاب درسی)

- ۱) پایه عزت، بلندی گیرد از افتادگی
- ۲) از کریمان هر قدر لطف و تواضع خوش‌نماست
- ۳) خوشه امید ما خواهد به گردون سرکشید
- ۴) قطره آبی که دارد در نظر گوهر شدن

۳۰-۱۰. مفهوم همه ابیات به استثنای بیت ... با دو بیت زیر تناسب دارند.

(مکمل صفحه ۱۹ کتاب درسی)

- «تهنگی بچه خود را چه خوش گفت
به موج آویز و از ساحل پرهیز»
- ۱) در جست‌وجو چو موج سراپیم بی‌قرار
 - ۲) بی‌قرارانیم حرف عافیت از ما مپرس
 - ۳) از کشاکش‌های موج این محیط آسوده‌ایم
 - ۴) ما زنده به آنیم که آرام نگیریم
- به دین ما حرام آمد کرانه
همه دریاست ما را آشنایانه»
- آسودگی خیال محال است پیش ما
موج ما را نیست بر لب نام ساحل جز گره
آبروی گوهر ما کوه تمکین بوده است
موجیم که آسودگی ما عدم ماست

۳۱- ۱. بیت زیر با همه ابیات قرابت مفهومی دارد؛ به جز:

- «عرضه کردم دو جهان بر دل کار افتاده
(۱) در دو عالم مقصد و مقصود جان عاشقان
(۲) دوست را هر دو جهان گر چه هوادارند و من
(۳) بی دوست من از باغ ارم یاد نیارم
(۴) بهشتم همی عرضه کرد و مرا

۳۲- ۲. کدام بیت، فاقد مفهوم بیت زیر است؟

- «صبر بر جور فلک کن تا برآیی رو سفید
(۱) از صبر تلخ چاره من می‌کند طبیب
(۲) مکن ز بستگی کار شکوه چون خامان
(۳) گر چه رنجوری صبوری کن که در دار فنا
(۴) صبوری ورز اگر خواهی که کام دل به دست آری

۳۳- ۳. کدام بیت، «فاقد» مفهوم بیت زیر است؟

- «پیش کمان ابرویش لابه همی کنم ولی
(۱) گوش اگر گوش تو و ناله اگر ناله ماست
(۲) دی گله‌ای ز طره‌اش کردم و از سر فسوس
(۳) هر گل نو ز گل‌رخ یاد همی کند ولی
(۴) قصه حسن شبی می‌گفت از هر در کمال

۳۴- ۴. ابیات زیر با کدام بیت، قرابت مفهومی دارد؟

- «هنگی بچه خود را چه خوش گفت
به موج آویز و از ساحل پرهیز
(۱) گر موج‌خیز حادثه سر بر فلک زند
(۲) ما زنده به آنیم که آرام نگیریم
(۳) صائب از فرد روان باش که چون موج سراب
(۴) تو سعی کن که به روشندان رسی صائب

۳۵- ۵. همه ابیات دارای مضامین مشترک‌اند؛ به جز:

- (۱) در طبع جهان اگر وفایی بودی
(۲) آنچه دیدی بر قرار خود نماند
(۳) گذر جوی و چندین جهان را مجوی
(۴) خاکساران جهان را به حقارت منگر

۳۶- ۶. نوع ادبی در کدام بیت‌ها یکسان است؟

- (الف) چون خضر دید آن لب جان‌بخش دل‌فریب
(ب) بشد هوش از آن مرد رزم‌آزمای
(ج) می‌کشد هر کرکسی اجزات را هر جانبی
(د) بخور مردم‌آزار را خون و مال
(۱) الف - ب
(۲) ب - د

(مکمل صفحه‌های ۱۵ و ۱۶ کتاب درسی) (سراسری - ۹۸)

به جز از عشق تو باقی همه فانی دانست
نیست جز خاک درت چون می‌توان زان درگذشت
دوست‌تر می‌دارم از هر دو جهان یک موی دوست
ور جنت فردوس بود کار ندارم
حقیقت که دوزخ جز آن چه نبود

(مکمل صفحه ۱۹ کتاب درسی) (سراسری - ۹۸)

دانه چون در آسیا افتد تحمل بایدش
بیچاره‌ام چه چاره ز بیچارگی مرا
که صبر غنچه گره را گره‌گشا کرده است
هر چه آید بر سر فرزند آدم بگذرد
سرانجام همه کارت بود از صبر پا برجا

(مکمل صفحه‌های ۱۵ و ۱۶ کتاب درسی) (خارج از کشور - ۹۸)

گوش کشیده است از آن گوش به من نمی‌کند
آن چه البته به جایی نرسد فریاد است
گفت که این سیاه کج گوش به من نمی‌کند
گوش سخن‌شنو کجا دیده اعتبار کو
مه فرود آمد به بام و گوش بر روزن نهاد

(مکمل صفحه ۱۹ کتاب درسی) (خارج از کشور - ۹۸)

به دین ما حرام آمد کرانه
همه دریاست ما را آشیانه
عارف به آب تر نکند رخت و پخت خویش
موجیم که آسودگی ما عدم ماست
رو به دریای عدم می‌برد این قالب‌ها
که سیل واصل دریا چو شد زلال شود

(مکمل صفحه‌های ۱۵ و ۱۶ کتاب درسی) (خارج از کشور - ۹۸)

نوبت به تو خود نیامدی از دگران
وین چه بینی هم نماند برقرار
گلش زهر دارد به خیره می‌پوی
تو چه دانی که در این گرد سواری باشد

(مکمل صفحه ۱۶ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۱۶ آذر ۹۷)

گفتا که آب چشمه حیوان دهان توست
ز بالای اسب اندر آمد به پای
چون نه مرداری تو بلکه باز جانانی، چرا؟
که از مرغ بد کنده به پر و بال

۳۷-۷. کدام گزینه درباره شعر زیر درست است؟

- «غازی ز پی شهادت اندر تک و پوست
فردای قیامت این بدان کی ماند؟»
(۱) استفاده از ردیف و قافیۀ ساده در هر دو بیت.
(۳) از لحاظ قلمرو ادبی، در سطح بیانی بسیار غنی است.

۳۸-۸. کدام گزینه درباره ابیات زیر نادرست است؟

- «تا بود بار غمت بر دل بی‌هوش مرا
نگذرد یاد گل و سنبلم اندر خاطر
بی‌دهان تو اگر صد قدح نوش دهند»
(۱) کاربرد دستور تاریخی
(۳) جهش ضمیر متصل

۳۹-۹. ویژگی‌های سبکی کدام گزینه در مقابل آن صحیح نیست؟

- (۱) ای فعل تو ستوده و گفتارهاست راست
(۲) ز آفتاب جدا بود ماه چندین شب
(۳) دل آن ترک نه اندر خور سیمین بر اوست
(۴) پروین به چه ماند؟ به یکی دستۀ نرگس

۴۰-۱۰. کدام بیت، با بیت زیر تقابلی مفهومی دارد؟

- «طیب، از طلب در دو گیتی میاسا
(۱) گر ز بهر خور و خواب است تو را کوشش
(۲) کوشش از تن طلب، کشش از جان
(۳) ترک کوشش دامن منزل به دست آوردن است
(۴) پیران تلاش رزق فزون از جوان کنند

۴۱-۱۱. بیت زیر با کدام بیت، قرابت مفهومی دارد؟

- «چون قلم از خویش سرها بر تراش
(۱) دولت به مُلک عشق به هر سر نمی‌رسد
(۲) رنگین سخنان در سخن خویش نهانند
(۳) سخن را سر است ای خردمند و بن
(۴) گوش گران پیکر ده‌ریم و نزد ما

۴۲-۱۲. معنای فعل «شد» در کدام گزینه متفاوت است؟

- (۱) چنین گفت با کودک آموزگار
(۲) چو شب روز شد بامداد پگاه
(۳) چو بانو چنان دید، شد سوی کوه
(۴) به بارگاه او ملک ز خلد شد

۴۳-۱۳. مفهوم بیت «هر که می‌خواهد که از سنجیده‌گفتاران شود / بر زبان بند گرانی از تامل بایدش» با کدام بیت یکسان است؟

- (۱) مگوی آن چه طاقت نداری شنود
(۲) به نطق است و عقل آدمی‌زاده فاش
(۳) چو غنچه گرت بسته بودی دهن
(۴) نخواهی که باشی چو دف روی‌ریش

(مکمل صفحه‌های ۱۴ تا ۱۶ کتاب درسی)

- و آن را که غم تو کشت، فاضل‌تر از اوست
کان کشته دشمن است و آن کشته دوست»
(۲) از واژگان عربی نسبتاً ساده استفاده شده است.
(۴) پیام متن از لحاظ فکری، ارزش جهاد و شهادت است.

(مکمل صفحه‌های ۱۴ تا ۱۶ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۲ آذر ۹۷)

- سوز عشقت نشانند ز جگر جوش مرا
تا به خاطر بود آن زلف و بناگوش مرا
به دهان تو که زهر آید از آن نوش مرا»
(۲) استفاده از تشبیه و تضاد
(۴) شکایت از معشوق به خاطر هجران

(مکمل صفحه‌های ۱۴ تا ۱۶ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۷ اسفند ۹۷)

- دایم تو را به فضل و به آزادی هواس
همی دوید به گردون بر آفتاب طلب
سخن او نه ز جنس لب چون شکر اوست
یا نسترن تازه که بر سبزه نشانیش
(کاربرد واژگان عربی اندک)
(کاربرد دو حرف اضافه برای یک مضم)

(مکمل صفحه‌های ۱۵ و ۱۶ کتاب درسی) (کنکور سراسری- ۹۶)

- کسی چون میان دو منزل نشیند
بس به دست گلوی خویش گرفتاری
جوشش از عشق دان، چشش ز ایمان
راه خود را دور می‌سازی ز کوشیدن چرا
حرص گدا شود طرف شام بیشتر

(مکمل صفحه‌های ۱۵ و ۱۶ کتاب درسی) (کنکور سراسری- ۹۶)

- سر بسی خواهد سر و کار سخن
سر تا بریده نیست به افسر نمی‌رسد
از نکت خود نیست به هر حال جدا گل
می‌اور سخن در میان سخن
پیغام آشنا به رسیدن نمی‌رسد

(مکمل صفحه‌های ۱۴ و ۱۵ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۲ شهریور ۹۷)

- که کاری نکردیم و شد روزگار
بفرمود تا بازگردد سپاه
رسیدند تا پای کوه آن گروه
ندا شنید کاندر آی مرحبا

(مکمل صفحه ۱۹ کتاب درسی)

- به‌جز کشته، گندم نخواهی درود
چو طوطی سخنگوی نادان مباش
دریده ندیدی چو گل پیرهن
چو چنگ ای برادر سرانداز پیش

۴۴-۴. مفهوم کدام دو بیت یکسان نیست؟

- ۱) نشکنی تا خویش را از دوست کی یابی نشان
- ۲) قطره آبی که دارد در نظر گوهر شدن
- ۳) مکن تکیه بر مُلک دنیا و پشت به آن چه می‌گذرد دل منه که دجله بسی
- ۴) خرده‌ای از مال دنیا در بساط هر که هست بی‌فایده هر که عمر درباخت
- ۵) امروز بکش چو می‌توان کشت ای سلیم آب ز سرچشمه ببند

۴۵-۵. پیام کدام بیت در مقابل آن نادرست آمده است؟

- ۱) بگرد در همه اسباب و ملک و هستی او
- ۲) نمانم افزود و آبرویم کاست
- ۳) گر به جای نانش اندر سفره بودی آفتاب
- ۴) پارسایان روی در مخلوق

۴۶-۶. از کدام بیت، مفهوم «تاتوانی عقل» دریافت می‌شود؟

- ۱) با چرخ مکن حواله کاندر ره عقل
- ۲) گـر چه بدنامی است نزد عاقلان
- ۳) دل چو از پیر خرد نقل معانی می‌کرد
- ۴) عقل و دولت قرین یک‌دگرند

۴۷-۷. مفاهیم «بی‌زاد و توشه بودن، نکوهش آزمندی، پرورده‌گویی، اوضاع نابسامان» به ترتیب، از کدام ابیات، دریافت می‌شود؟

- الف) نان جو خور در بهشت سیرچشمی سیر کن
 - ب) صددفوار گوهرشناسان راز
 - ج) بر شکست قفس جسم از آن می‌لری
 - د) چون ورق برگشت موری شیر را عاجز کند
- ۱) الف، ب، ج، د ۲) ج، ب، د، الف

۴۸-۸. منظومه زیر، با کدام بیت قرابت مفهومی دارد؟

- ۱) مشکل بود گرفتن چیزی ز دست خلق
- ۲) هر چند شمع راهروانم چو آفتاب
- ۳) یا مرا یک روزگاری دست ده
- ۴) نشسته‌ام در انتظار این غبار بی‌سوار

۴۹-۹. همه مفاهیم داده شده از رباعی زیر دریافت می‌شود؛ به جز:

- ۱) «عمری ز پی کام دل و راحت تن در داد ندا از بن دندان با من»
- ۲) دندان آرزو از کام جهان ریشه کن، کن.
- ۳) آسایش بشری در گرو آسودگی دیگران است.

۵۰-۱۰. بیت زیر با همه ابیات تقابل مفهومی دارد؛ به جز:

- ۱) «مرغ دل تا هوا گرفت و رمید»
- ۲) چه بال و پر گشاید در دل چون چشم مور من؟
- ۳) ای که مرا بازداری از سر کویش
- ۴) دلی که در قفس سینه طواف کعبه کند
- ۵) گویند مرا برو از این کوی

(مکمل صفحه ۱۹ کتاب درسی)

هست پیچیدن کلید قفل این گنجینه را از کنار ابر تا دریا تنزل بایدش که بسیار کس چون تو پرورد و کشت پس از خلیفه بخواهد گذشت در بغداد جبهه واکرده‌ای پیوسته چون گل بایدش چیزی نخری و زر بینداخت کاتش چو بلند شد، جهان سوخت که چو پر شد نتوان بستن جوی

(مکمل صفحه‌های ۱۵ و ۱۶ کتاب درسی)

که هیچ چیز نبینی حلال جز خونش (توصیف شخصی که چیزی از خود ندارد). بی‌نواایی به از مذلت خواست (قناعت کردن) تا قیامت روز روشن کس ندیدی در جهان (خساست) پشت بر قبله می‌کنند نماز (اهمیت خوشرویی)

(مکمل صفحه‌های ۱۵ و ۱۶ کتاب درسی) (کنکور خارج از کشور - ۹۶)

چرخ از تو هزار بار بیچاره‌تر است ما نمی‌خواهیم ننگ و نام را عشق می‌گفت به شرح آن چه بر او مشکل بود هر که را عقل نیست دولت نیست

(مکمل صفحه‌های ۱۵ و ۱۶ کتاب درسی) (کنکور خارج از کشور - ۹۶)

می‌خوری خون از برای نعمت الوان چرا؟ دهان جز به لؤلؤ نکرند باز که سزاوار چمن بال و پری نیست تو را خط مویی بست دست قهرمان حسن را

۱) الف، ب، ج، د ۲) ج، الف، ب، د ۳) ج، الف، ب، د، الف

(مکمل صفحه‌های ۱۵ و ۱۶ کتاب درسی) (کنکور خارج از کشور - ۹۶)

«دست‌ها می‌سایم/ تا دری بگشایم/ بر عبث می‌پایم/ که به در کس آید» دست کسی بگیر اگر دست می‌دهد از احتیاط دست به دیوار می‌کشم یا که دست از روزگار من بدار دریغ کز شبی چنین سپیده سر نمی‌زند

(مکمل صفحه‌های ۱۵ و ۱۶ کتاب درسی) (کنکور خارج از کشور - ۹۹)

گشتیم و ندیدیم جز از رنج و محن راحت‌طلبی ز کام دندان بر کن»

۱) نتیجه تکاپوی دنیوی، اندوهی بیش نیست. ۲) چشم پوشیدن از دنیای فانی، سبب آسایش است.

(مکمل صفحه ۳۵ کتاب درسی) (کنکور خارج از کشور - ۹۹)

باز با آشیان نمی‌افتد» پری زادی که باشد چون قفس ملک سلیمان ترک چمن کار عندلیب نباشد چو مرغ قبله‌نما در غم رهایی نیست دل گم کردم کجا روم باز

پاسخ نامہ
تشریح

تشریح سایر گزینه‌ها:
گزینه «۱»: کاربرد «نای» و «چغانه» (از آلات موسیقی) و «آس» و «آسیا» و «پختن» باعث ایجاد شبکه معنایی تناسب شده است. گزینه «۲»: حذف نکردن «ن» مصدری در «نیسته خواهم شدن» کاربرد دستور تاریخی است. گزینه «۳»: در ابیات صورت سؤال، فقط کلمه «شغل» عربی است و بقیه کلمات فارسی هستند. واژه‌های «همی» و «چغانه» هم از واژگان کهن فارسی هستند.

۱۱. در بیت گزینه «۳» توجه به بیان و بدیع یافت نمی‌شود.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: نرگس استعاره از چشم / در زیر خاک رفتن کنایه از مردن / لحد مجاز از گور. گزینه «۲»: سرچشمه نوش استعاره از دهان / تشبیه دهان به نبات / مرجان استعاره از لب / تلمیح (آب حیات) / تشبیه «۴»: دریادل (تشبیه) / لؤلؤ استعاره از اشک / قدم خیال (اضافه استعاری) / چشم دریادل (استعاره مکنیه و تشخیص)

۱۲. کلمه شیرین در بیت اول فقط به معنای معشوق فرهاد است و در دو معنی نیامده است.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۲»: تناقض دارد. گزینه «۳»: مصراع اول علتی شاعرانه است برای مصراع دوم. گزینه «۴»: ذره = معنای اول = اندکی؛ معنای دوم = اجسامی که در هوا هنگام تابش نور دیده می‌شوند که با خورشید تناسب دارد.

۱۳. در بیت اول، «چشم احسان» اضافه استعاری نیست.

تشریح سایر گزینه‌ها:

گزینه «۲»: عنان عقل از دست رفتن کنایه از بی‌عقل شدن است. گزینه «۳»: چشم مجاز از نگاه. گزینه «۴»: من مرگی پرستام = تشبیه ۱۴. در بیت این گزینه خیال‌پردازی بی‌سابقه‌ای دیده نمی‌شود و فقط اصطلاح «دست و پا گم کردن» می‌تواند ویژگی استفاده از الفاظ محاوره را نشان دهد.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: شاعر بی‌تابی زیاده از حد خود را این‌گونه تصویر می‌کند که اگر نامش را بر نگینی حک کنند، انگشتر را مانند فلاخن به جایی دیگر پرتاب می‌کند. گزینه «۲»: شاعر صافی دل خود را از سویی به آینه تشبیه کرده و از سوی دیگر با سینه صاف طوطی مقایسه می‌کند اما در مصراع دوم این دو مشبیه به طرز عجیبی با هم مقایسه می‌شوند. گزینه «۳»: شاعر شرم خود را با تصویری بدیع حاکی از آب شدن نام او که بر نگین انگشتر حک شده است نشان می‌دهد و آن را به طرز جالبی به عرق روی پیشانی انسان شرمگین تشبیه می‌کند.

۱۵. در سطح آوایی قلمرو ادبی، مواردی مانند وزن، قافیه، ردیف، آرایه‌های لفظی و تناسب‌های آوایی مانند واج‌آرایی، تکرار، سجع، جناس و ... بررسی می‌شود. در بیت گزینه «۱» آرایه‌های تکرار (خوش)، جناس (رودی و سرودی) و واج‌آرایی (صامت‌های د، س، ر و تا حدودی ش) این تأثیر را برآورده‌اند. هم‌چنین وزن این بیت متناسب با طرب، خوشی و سروری است که مضمون بیت به آن پرداخته است. در ابیات گزینه‌های دیگر استفاده تا این حد از این تکنیک‌ها دیده نمی‌شود.

۱۶. در مصراع صورت سؤال، شاعر عاشق، از زلف «پیشان» یار، کسب «جمعیت» یعنی «آرامش» کرده است. این که امری پیشان، موجب آرامش باشد، «تناقض» دارد. در گزینه «۲» نیز در مصراع دوم، زندگی عاشق مستلزم هلاک بودن او دانسته شده است که به وضوح تناقض دارد.

۱۷. - واج‌آرایی «ز» و «ا» در دو بیت

- تکرار «رزان» در بیت دوم

- تشبیه برگ رزان به پیرهن رنگ‌رزان در بیت دوم

۱. بررسی تناسب‌های معنایی مانند تضاد و ایهام و مراعات‌نظیر، در قلمرو ادبی قرار می‌گیرد.

۲. در گزینه «۲»، حرف «را» به صورتی به کار رفته است که در دستور امروزی کاربرد ندارد:

به سر زلف تو گر دست رسد باد صبا را = اگر دست باد صبا، به سر زلف تو برسد

در گزینه‌های دیگر، «را» نشانه مفعول است.

۳. موارد خلاف قواعد دستوری در ابیات دیگر گزینه‌ها:

گزینه «۱»: آوردن فعل «شد» (مفرد) برای نهاد جمع (شیر و دیو و نهنگ و پلنگ) گزینه «۲»: آوردن فعل «بود» (مفرد) برای نهاد جمع (آدم و حوا) گزینه «۳»: آوردن فعل «بود» (مفرد) برای نهاد جمع (کاموس و خاقان چین)

۴. در ابیات گزینه‌های «۱»، «۳» و «۴» کشیدن به معنای «تحمل کردن» به کار رفته است، اما در بیت گزینه «۲» «کشیدند» به معنای «رفتند» می‌باشد.

۵. از نظر دستور تاریخی در ترکیب «به شست اندر» دو حرف اضافه برای یک متمم آمده است؛ این نکته از نظر قلمرو زبانی قابل توجه است. تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: نسبت دادن «دست» به «غم»، استعاره دارد و در قلمرو ادبی بررسی می‌شود (دست غمت: اضافه استعاری). گزینه «۲»: «ماه» به معنای «ماه من» می‌باشد ولی «ماه» به معنای ماه سال با «سال» و «هفته» ایهام تناسب دارد. ایهام از مواردی است که در قلمرو بدیع معنوی (ادبی) بررسی می‌شود. گزینه «۳»: «کارگاه عشق» تشبیه دارد و در قلمرو ادبی بررسی می‌شود.

۶. در بیت چهارم کاربرد دستور تاریخی دیده نمی‌شود.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: «به طفلی در» استفاده از دو حرف اضافه برای یک متمم و «ندانستمی» به جای «نمی‌دانستم» کاربرد نشانه منفی ساز بعد از می: برمی‌نکردم - کاربرد «را» در معنی «به» گزینه «۳»: کاربرد را در معنی «برای»

۷. واژه «آچار» در قدیم به معنای «ترشیجات» بوده و امروزه نام ابزاری است و در واقع، با از دست دادن معنای پیشین، معنایی جدید پذیرفته است.

تشریح گزینه‌های دیگر:

در گزینه‌های دیگر، کلمات «آخشیج = عنصر»، «آزفنداک = رنگین‌کمان» و «شفا = تیردان» به کلی در زبان فارسی از بین رفته‌اند.

۸. در بیت گزینه «۳» تلفظ کلمات با شکل امروزی آن تفاوت ندارد. تشریح سایر گزینه‌ها:

گزینه «۱»: در این بیت واژگان ساده و فارسی به کار رفته است. گزینه «۲»: کاربرد حروف «به» و «اندر» برای کلمه رنج گزینه «۴»: کلمه «خستو» در معنی «معترف» از واژگان کهن است.

۹. در شعر عطار در کتاب درسی، واژه‌هایی مانند «گازر»، ترکیب‌سازی‌هایی مانند «حیله‌سازی» و کاربرد افعال در شکل تاریخی (مانند: به کار آید همی) دیده می‌شود. در ابیات گزینه‌های «۱» و «۴» واژه‌های «گازران» و «حیله‌ساز» به کار رفته‌اند و در بیت گزینه «۳» هم فعل «بیاموزم همی» در مصراع اول، کاربرد فعل طبق دستور تاریخی را نشان می‌دهد.

۱۰. ظاهر شعر ساده و عینی است ولی نتیجه‌گیری معنوی و ذهنی هم ندارد. شاعر در این ابیات، پندی ساده و عملی می‌دهد.

۱۸. بیت صورت سؤال و ابیات گزینه‌های «۱، ۳ و ۴» با تشبیه اشک به باران، گریه فراوان را توصیف می‌کند. اما در بیت گزینه «۲» این تصویرسازی به چشم نمی‌خورد.
۱۹. تشریح گزینه‌های دیگر:
گزینه «۱»: عالم: مجازاً اهل عالم گزینه «۲»: دل: مجازاً علاقه / سر: مجازاً قصد گزینه «۴»: زمین و زمان: مجازاً اهالی زمین و آسمان
۲۰. بیت ب: تشبیه: چون تو / استعاره: چشم فلک (اضافه استعاری) بیت د: تشبیه: دام زلف (اضافه تشبیهی) / تشخیص و استعاره: ای صبا
۲۱. در بیت گزینه «۴» شاعر عدم جاری بودن عدل و داد در نظام هستی را ویژگی آن می‌داند و رنج و عذاب اهل فضل را ناشی از این مسئله می‌داند. این نگرشی به‌غایت بدبینانه است؛ زیرا عدم اعتقاد به نظام عادلانه هستی، تحمل خیلی چیزها را ناممکن می‌سازد.
۲۲. ابیات گزینه‌های «۳ و ۴» به خشنودی و راضی بودن شاعر حتی نسبت به درد و رنج دنیا اشاره دارند و در بیت گزینه «۱» هم اصلاً به رنج اشاره نشده است و خوبی‌ها مورد نظر شاعر است. با این حال این سه بیت از لحاظ خوش‌بینی مقابل بیت گزینه «۲» قرار می‌گیرند که خوشی و خوشحالی اهل عالم را به برقی زودگذر تشبیه کرده است و دیدگاهی بدبینانه دارد.
۲۳. ابیات گزینه‌های «۱، ۲ و ۳» بیانگر اندیشه جبرگرایانه‌اند، اما بیت گزینه «۴» بیانگر اختیارگرایی است.
۲۴. شاعر در گزینه «۱» از تسلیم و رضا در برابر حق، سخن گفته است؛ زیرا اعلام می‌کند که حتی در صورت قهر معشوق (خداوند) هم اعتراضی نخواهد کرد.
۲۵. در ابیات «الف» و «د» به تسلیم‌پذیری عاشق و آمادگی او برای جانبازی و فدا کردن سر و جان خود در راه معشوق اشاره شده است.
۲۶. در بیت صورت سؤال و ابیات مرتبط بر این مفهوم تأکید شده است که گوشه‌گیری و دوری گزیدن از مردم، موجب کمال و بلندمرتبی انسان می‌شود اما در گزینه «۱» دلیل گوشه‌گیری از نظر شاعر باید متفاوت باشد به این صورت که گوشه‌گیری باعث رهایی از خلق شود نه به‌منظور مشهور شدن در میان آن‌ها.
۲۷. مفهوم راضی بودن عاشق به جور و جفای معشوق و حتی خواستن جفای بیشتر از معشوق در بیت گزینه «۲» و بیت صورت سؤال دیده می‌شود.
۲۸. بیت گزینه «۳» بیانگر «تقابل عقل و عشق و ترجیح عشق بر عقل» است و بر مفهوم «عشق‌گرایی» تأکید دارد.
۲۹. مفهوم مشترک ابیات مرتبط: تواضع و فروتنی موجب سربلندی و عزت می‌شود.
مفهوم بیت گزینه «۲»: از کریمان لطف و تواضع و از گدایان بی‌نیازی شایسته است.
۳۰. مفهوم مشترک ابیات گزینه‌های «۱، ۲ و ۴» و دو بیت صورت سؤال آسودگی نداشتن انسان (موجود) تلاش گر و پویا است.
مفهوم بیت گزینه «۳»: عدم وابستگی به تعلقات دنیوی
۳۱. مفهوم بیت این گزینه بر تفاوت نگاه شاعر نسبت به بهشت و دوزخ اشاره دارد؛ در حالی که در سایر ابیات، همانند بیت صورت سؤال چنین بیان شده که عشق به معشوق از همه چیز دو جهان برتر و والاتر است.
۳۲. مفهوم بیت صورت سؤال لزوم صبر در برابر مشکلات است، در حالی که مفهوم بیت این گزینه آن است که شاعر چاره‌ای جز صبر کردن ندارد و این صبر برای او تلخ و ناگوار است.
۳۳. در بیت گزینه «۴»، شاعر با ساختن تصویری از گوش دادن ماه به قصه حسن معشوق، در زیبایی او اغراق می‌کند؛ اما بیت صورت سؤال و ابیات دیگر گزینه‌ها همگی شامل مفهوم عدم توجه معشوق به ناله‌ها و گله عاشق‌اند.
۳۴. در ابیات صورت سؤال و بیت گزینه «۲»، بر لزوم حرکت و عدم رکود برای زنده ماندن و پیشرفت تأکید شده است.
۳۵. در بیت گزینه «۴»، شاعر، مخاطب را به عدم تحقیر فروتنان و خاکساران فرامی‌خواند و دلیلش این است که معلوم نیست کسی در این دنیا سواره (برتر از دیگران) باشد.
در ابیات گزینه‌های «۱»، «۲» و «۳»، مفهوم اصلی حول عدم قرار دنیا و احوالات آن است و شاعر بر این اساس دل بستن به دنیا را منع می‌کند.
۳۶. دو بیت «الف» و «ج» در نوع غنایی سروده شده‌اند.
نوع ادبی بیت «ب» = حماسی
نوع ادبی بیت «د» = تعلیمی
۳۷. واژگان عربی به کار رفته در متن نسبتاً ساده هستند.
تشریح گزینه‌های دیگر:
گزینه «۱»: بیت دوم ردیف ندارد. گزینه «۳»: در شعر از آرایه‌های بیانی استفاده نشده است. گزینه «۴»: پیام متن، ارزش مرگ در راه عشق نسبت به مرگ در جنگ است.
۳۸. شاعر در ابیات مورد نظر اشتیاق خود به معشوق را بیان می‌کند.
تشریح سایر گزینه‌ها:
گزینه «۱»: «مرا» در هر سه بیت کاربرد تاریخی دارد. گزینه «۲»: بار غم = اضافه تشبیهی، نوش و زهر = تضاد گزینه «۳»: مصراع اول بیت دوم: یاد گل و سنبل اندر خاطرم نگذرد.
۳۹. در گزینه «۳» کاربرد دو حرف اضافه برای یک متمم دیده نمی‌شود.
۴۰. در بیت صورت سؤال به ستایش طلب، تلاش و خستگی‌ناپذیری از آن توجه دارد، در حالی که در بیت گزینه «۳» ترک کوشش راه رسیدن به مقصود دانسته شده است.
۴۱. مضمون مشترک بیت سؤال و گزینه ۱: برای رسیدن به بزرگی و سروری، باید سکوت پیشه کرد و خودبینی‌ها را کنار گذاشت.
۴۲. «شد» در گزینه «۲» فعل اسنادی و در گزینه‌های دیگر در معنای «رفت» است.
۴۳. مفهوم مشترک بیت سؤال و گزینه «۲» تفکر کردن پیش از سخن گفتن است.
تشریح گزینه‌های دیگر:
گزینه «۱»: دشنامی که نمی‌توانی بشنوی نگوی. گزینه «۳»: تأکید بر خاموشی گزینه «۴»: تواضع کردن
۴۴. مفهوم بیت نخست گزینه «۳» «لزوم قانع بودن و خشنودی هر که اندک مالی دارد» است و مفهوم بیت دوم نکوهش مال‌اندوزی است.
تشریح گزینه‌های دیگر:
گزینه «۱»: تأکید بر تواضع و فروتنی گزینه «۲»: دل نبستن به دنیای فانی
گزینه «۴»: علاج واقعه قبل از وقوع
۴۵. مفهوم بیت چهارم، نفی ریاکاری است.
۴۶. مفهوم گزینه «۳»، ناتوانی عقل در برابر عشق است.
تشریح گزینه‌های دیگر:
گزینه «۱»: ناتوان بودن قضا و قدر و سرنوشت از حل کردن مشکلات
گزینه «۲»: ترجیح دادن بدنامی بر آبرو و نام نیک گزینه «۴»: عامل دولت و ثروت بودن عقل
۴۷. بیت ج: بی زاد و توشه بودن (نداشتن مال و پری سزاوار چمن) بیت الف: نکوهش آزمندی (نان جو خوردن و قناعت کردن) بیت ب: پرورده‌گویی (لؤلؤ استعاره از سخنان گزیده) بیت د: اوضاع نابسامان (برگشتن ورق و عاجز شدن شیر در برابر مور)
۴۸. تلاش برای آگاهی و بیداری مردم در مقابل ظلم و ستم حاکم بر جامعه و انتظار بیهوده کشیدن برای رسیدن به آزادی، مضمون مشترک منظومه سؤال و گزینه «۴» است.

۱۸. بیت صورت سؤال و ابیات گزینه‌های «۱، ۳ و ۴» با تشبیه اشک به باران، گریه فراوان را توصیف می‌کند. اما در بیت گزینه «۲» این تصویرسازی به چشم نمی‌خورد.
۱۹. تشریح گزینه‌های دیگر:
گزینه «۱»: عالم: مجازاً اهل عالم گزینه «۲»: دل: مجازاً علاقه / سر: مجازاً قصد گزینه «۴»: زمین و زمان: مجازاً اهالی زمین و آسمان
۲۰. بیت ب: تشبیه: چون تو / استعاره: چشم فلک (اضافه استعاری) بیت د: تشبیه: دام زلف (اضافه تشبیهی) / تشخیص و استعاره: ای صبا
۲۱. در بیت گزینه «۴» شاعر عدم جاری بودن عدل و داد در نظام هستی را ویژگی آن می‌داند و رنج و عذاب اهل فضل را ناشی از این مسئله می‌داند. این نگرشی به‌غایت بدبینانه است؛ زیرا عدم اعتقاد به نظام عادلانه هستی، تحمل خیلی چیزها را ناممکن می‌سازد.
۲۲. ابیات گزینه‌های «۳ و ۴» به خشنودی و راضی بودن شاعر حتی نسبت به درد و رنج دنیا اشاره دارند و در بیت گزینه «۱» هم اصلاً به رنج اشاره نشده است و خوبی‌ها مورد نظر شاعر است. با این حال این سه بیت از لحاظ خوش‌بینی مقابل بیت گزینه «۲» قرار می‌گیرند که خوشی و خوشحالی اهل عالم را به برقی زودگذر تشبیه کرده است و دیدگاهی بدبینانه دارد.
۲۳. ابیات گزینه‌های «۱، ۲ و ۳» بیانگر اندیشه جبرگرایانه‌اند، اما بیت گزینه «۴» بیانگر اختیارگرایی است.
۲۴. شاعر در گزینه «۱» از تسلیم و رضا در برابر حق، سخن گفته است؛ زیرا اعلام می‌کند که حتی در صورت قهر معشوق (خداوند) هم اعتراضی نخواهد کرد.
۲۵. در ابیات «الف» و «د» به تسلیم‌پذیری عاشق و آمادگی او برای جانبازی و فدا کردن سر و جان خود در راه معشوق اشاره شده است.
۲۶. در بیت صورت سؤال و ابیات مرتبط بر این مفهوم تأکید شده است که گوشه‌گیری و دوری گزیدن از مردم، موجب کمال و بلندمرتبی انسان می‌شود اما در گزینه «۱» دلیل گوشه‌گیری از نظر شاعر باید متفاوت باشد به این صورت که گوشه‌گیری باعث رهایی از خلق شود نه به‌منظور مشهور شدن در میان آن‌ها.
۲۷. مفهوم راضی بودن عاشق به جور و جفای معشوق و حتی خواستن جفای بیشتر از معشوق در بیت گزینه «۲» و بیت صورت سؤال دیده می‌شود.
۲۸. بیت گزینه «۳» بیانگر «تقابل عقل و عشق و ترجیح عشق بر عقل» است و بر مفهوم «عشق‌گرایی» تأکید دارد.
۲۹. مفهوم مشترک ابیات مرتبط: تواضع و فروتنی موجب سربلندی و عزت می‌شود.
مفهوم بیت گزینه «۲»: از کریمان لطف و تواضع و از گدایان بی‌نیازی شایسته است.
۳۰. مفهوم مشترک ابیات گزینه‌های «۱، ۲ و ۴» و دو بیت صورت سؤال آسودگی نداشتن انسان (موجود) تلاش گر و پویا است.
مفهوم بیت گزینه «۳»: عدم وابستگی به تعلقات دنیوی
۳۱. مفهوم بیت این گزینه بر تفاوت نگاه شاعر نسبت به بهشت و دوزخ اشاره دارد؛ در حالی که در سایر ابیات، همانند بیت صورت سؤال چنین بیان شده که عشق به معشوق از همه چیز دو جهان برتر و والاتر است.
۳۲. مفهوم بیت صورت سؤال لزوم صبر در برابر مشکلات است، در حالی که مفهوم بیت این گزینه آن است که شاعر چاره‌ای جز صبر کردن ندارد و این صبر برای او تلخ و ناگوار است.
۳۳. در بیت گزینه «۴»، شاعر با ساختن تصویری از گوش دادن ماه به قصه حسن معشوق، در زیبایی او اغراق می‌کند؛ اما بیت صورت سؤال و ابیات دیگر گزینه‌ها همگی شامل مفهوم عدم توجه معشوق به ناله‌ها و گله عاشق‌اند.

۴۹. [۳] در رباعی صورت سؤال، شاعر، تلاش طولانی مدت خود را برای کامیابی دل و راحتی تن، نامراد می بیند و به این نتیجه می رسد که راحتی و آسایش در دنیای فانی به وقوع نمی پیوندد، پس باید قیود راحت طلبی را زد. این مفهوم به انواع مختلف در گزینه های «۱»، «۲» و «۴» تکرار شده، اما عبارت گزینه «۳»، آسودگی دیگران را لازمه آسایش فرد دانسته است.

۵۰. [۱] بیت صورت سؤال، از ابیات شاعران مکتب واسوخت است. در این مکتب، معشوق توسط عاشق ستایش نمی شود، بلکه عاشق هجران دیده معشوق را لعن و نفرین کرده و با او با لحن خوبی سخن نمی گوید. در بیت صورت سؤال هم شاعر به معشوق هشدار می دهد که اگر دل از او برکند، دیگر باز نخواهد گشت. مفهوم مقابل این بیت (یعنی ستایش معشوق و پایداری بر سر عشق او) در ابیات گزینه های «۲»، «۳» و «۴» دیده می شود. مفهوم بیت گزینه «۱»: دل کوچک من لایق معشوقی چنین بزرگ و والامقام نیست.

۵۱. [۴] نمونه سایر موارد: گزینه «۱»: تکرار واژه «شناو» گزینه «۲»: کاربرد «شناو» به جای «شنا» گزینه «۳»: کاربرد «داشتی» به جای «می داشت»

۵۲. [۲] در عبارت این گزینه هیچ کدام از اجزای جمله حذف نشده است. تشریح سایر گزینه ها: گزینه «۱»: گشاده [است] گزینه «۳»: و اگر آن [غالب آمد] از دشمن رستی گزینه «۴»: نه چندان نرمی [کن] که ...

۵۳. [۴] در عبارت صورت سؤال، جملات کوتاهاند و اطناب وجود ندارد. تشریح گزینه های دیگر:

گزینه «۱»: کردند = می کردند / نیاوردندی = نمی آوردند.
گزینه «۲»: سپرباز، چرخ انداز، بیش زور، سلحشور و زور آور مرکباند.
گزینه «۳»: در جمله اول، صفات جوان (سپرباز و ...) بعد از فعل جمله آمده اند در حالی که در زبان امروزی صفت بعد از اسم می آید.

۵۴. [۴] کاربرد «کمانک» به عنوان استعاره از کمر خمیده از ویژگی های ادبی متن است نه ویژگی زبانی آن. تشریح گزینه های دیگر:

گزینه «۱»: جوانی به تماخره وی را گفت = به وی گفت (را در معنی به) گزینه «۲»: «پیران نه برجای و جوانان برجای»، کاربرد ویژه صفت است و در جمله «صحبت جوانان برجای بهتر که صحبت پیران نه برجای» فعل «است» به قرینه معنوی حذف شده است (حرف «که» در این جا در معنی کنونی به کار نرفته است).

گزینه «۳»: در عبارت «صحبت جوانان برجای بهتر که صحبت پیران نه برجای»، «که» در معنی «از»، حرف اضافه محسوب می شود.

۵۵. [۴] در عبارت صورت سؤال هیچ دو کلمه ای دقیقاً مترادف نیستند. تشریح گزینه های دیگر:

گزینه «۱»: کاربرد «را» در جمله اول در معنی «از» گزینه «۲»: (نشان) آن (است) که در بند رضای حق ... که در بند حظ نفس خویش (هستی) گزینه «۳»: کوتاهی جملات در عبارت مشهود است.

۵۶. [۴] این سؤال مشکل علمی دارد. هر چهار عبارت مذکور در گزینه ها از کلیله و دمنه انتخاب شده اند و بدیهی است که متن کلیله و دمنه دارای ویژگی سبکی کلیله و دمنه باشد.

چنین سؤالی در کنکور سراسری تیر ۱۴۰۲ هم آمده بود و آنجا هم سؤال چنین مشکلی داشت. در اینجا هم منظور طراح محترم این است که به دنبال آن ویژگی هایی باشیم که در درس اول کتاب علوم و فنون ادبی دهم برای یک پاراگراف از کلیله و دمنه آمده بود. پس می توان گفت گزینه «۴» پاسخ سؤال است (البته این نظر طراح کنکور است و مورد تأیید ما نیست و حتی بر همین اساس هم می توان گفت سؤال باز هم مشکل دارد، چراکه یکی از ویژگی های متن کلیله و دمنه که در کتاب درسی آمده است کوتاه و قابل فهم بودن جمله هاست که

در هر چهار گزینه دیده می شود). در این عبارت هیچ کدام از ویژگی های بارز زبانی برشمرده در آن بخش از کتاب درسی وجود ندارد. در گزینه های دیگر این ویژگی ها دیده می شوند. بررسی گزینه های دیگر:

گزینه «۱»: جمع بستن کلمه «خرگوش» با نشانه «ان» گزینه «۲»: کاربرد کهن واژگان (شاخ) گزینه «۳»: کاربرد «را» در معنی «برای» در جمله «خرگوش را از آسیب پیل زحمتی باشد».

۵۷. [۲] الف) سجع: بشوید و بگوید / جناس: که و چه، بشوید و بگوید (ث) سجع: نمی بینم و نمی دانم / جناس: عیب و غیب تشریح موارد دیگر:

ب) سجع: مرعوب و مغلوب / ت) سجع: کردند و نداشتندی / پ) سجع: دیدم و شمردم و می کردم / جناس: جاه و چاه

۵۸. [۲] یکی از اولین گامها در رویارویی با متن، ایجاد فرصت برای تفکر و تأمل در سرپای متن است. باید در اولین مرحله، متن را در یک نگاه اجمالی بررسی کنیم. شاید بتوان این مرحله را چشم خوانی نامید. این موارد مربوط به آشنایی با ساختمان بیرونی اثر است.

۵۹. [۴] کاربرد واژگان مرکب در عبارت یافت نمی شود. توجه: حذف شناسه در فعل «نهاد» رخ داده است که باید به صورت «نهادی» می آمد.

۶۰. [۱] شکل صحیح خوانش جمله نخست به این شکل است: که قعر آن را درنتوان یافت و اندازۀ ژرفی آن را نتوان شناخت.

۶۱. [۳] جملات عبارت سؤال ایجاز دارند نه اطناب.

۶۲. [۱] صفت مبهم در متون کهن گاه در جایگاه وابسته پیشین قرار می گرفته است و این شیوه در گزینه «۱» با عبارت «دگر صنعت» وجود دارد. تشریح گزینه های دیگر:

«دگر» در گزینه «۲»: قید، در گزینه «۳»: وابسته پسین و در گزینه «۴»: وابسته پسین است.

۶۳. [۴] در عبارت گزینه «۴»، «را» نشانه مفعول است. تشریح گزینه های دیگر:

گزینه «۱»: بنده را = برای بنده گزینه «۲»: او را = برای او گزینه «۳»: جمله جمع را وقت = وقت جمله جمع

۶۴. [۳] حکایت صورت سؤال، نثر تمثیلی و عرفانی نیست؛ بلکه در زمره نثر تعلیمی قرار می گیرد؛ زیرا از یک حکایت برای بیان نکته ای اندرزی بهره می برد. تشریح سایر گزینه ها:

گزینه «۱»: تشبیه: آتش فاقه / کنایه: میان بستن کنایه از آماده شدن / سجع: می سوخت و همی دوخت / جناس: مردن و بردن گزینه «۲»: طبعی کریم دارد و گرمی عمیم [دارد] / خاموش [باش] گزینه «۴»: واژگان عربی: فاقه، رقع، طبع، کریم، گرم، عمیم، وقف، منت، غنیمت

۶۵. [۲] تضمین رابطه جزء به کل است؛ یعنی یکی زیر مجموعه دیگری باشد. تشریح گزینه های دیگر:

گزینه «۱»: فصل و سال گزینه «۳»: طلبه و حوزه گزینه «۴»: جمعه و هفته

۶۶. [۳] افعال «پنداشتی» و «افتادی» در این عبارت کاربرد کهن ماضی ساده هستند. (پنداشت / افتاد)

۶۷. [۲] بین «روان» و «گردان» سجع وجود دارد. باری - بری ← جناس پشیمانی خوردن ← کنایه از ندامت

۶۸. [۱] ویژگی مذکور در گزینه «۱» در متن وجود ندارد. تشریح گزینه های دیگر:

گزینه «۲»: جملات متن، کوتاهاند و واژه های «که»، «تو»، «من» و «اقربا» در متن تکرار شده اند. گزینه «۳»: بخواند: تنها واژه های «معتبر» و «تعبیر»، عربی هستند. گزینه «۴»: همه دندان های او بیرون افتادی به یک بار: همه دندان های او به یک بار بیرون افتادی